

AI-generált álmok és neonfényes LSD-molekulák a Hold utcában

[Vajna Tamás](#)

Negyedszázada ismert, hogy a neuromátrixnak nevezett neuroaktivitási hálózat a látószerv által érzékelt fény, vagyis retinális szenzoros inger nélkül is képes vizuális érzeteket létrehozni az agyban. Az angolszász szakirodalomban phantom vision címszó alatt tárgyalt jelenségek körbe a hallucinációktól az álmokig sok minden beletartozik, de az egyik leghétköznapibb formája, amikor a lehunytt szemhéj megdörzsölése után felfénylő geometria formákat „látunk”.

A kizárólag magánpénzekből létrehozott és üzemeltett [Light Art Museum Budapest](#) (LAM) legújabb, [Phantom Vision – Az érzékelés mélyáramlatai](#) című tárlata ezt az idegéletti jelenséget vizsgálja. A budapesti Hold utca sokat látott vásárcsarnokában működő, [Magyarországot a kortárs művészet világtérképére felfestő](#) intézményben szeptember elejétől jövő tavaszig megtekinthető művek a fény kettős természetétől kezdve a hang-, a rádió- és az elektromágneses hullámokon át az agyhullámokig számos aspektusból vizsgálják a fantomlátás jelenségét.

Még hozzá a legteljesebb [immerzivitás](#) jegyében, vagyis időt és teret adva annak, hogy a látogató a kortárs fényművészeti alkotások hatása alá kerülve úgy érezze, a saját mindennapi valóságát hátra hagyva egy másik valóságba csöppent. Mindezt Szalai Borbála, a LAM kurátora és Vida Szabolcs, a fényművészeti múzeum szakmai igazgatója mondta el a Qubitnek, ahogy azt is, hogy a jelenlegi világelitet képviselő, a tudomány és a művészet határmezsgyéjén mozgó művek az alkotók szándéka szerint az emberi psziché mélyrétegeibe kalauzolják a nagyerdeműt.

A Phantom Vision – Az érzékelés mélyáramlatai című kiállítás belső tere a Hold utcai LAM-ban Fotó: Bíró Dávid / Light Art Museum Budapest

AI-álmok és gamer-rémálmok

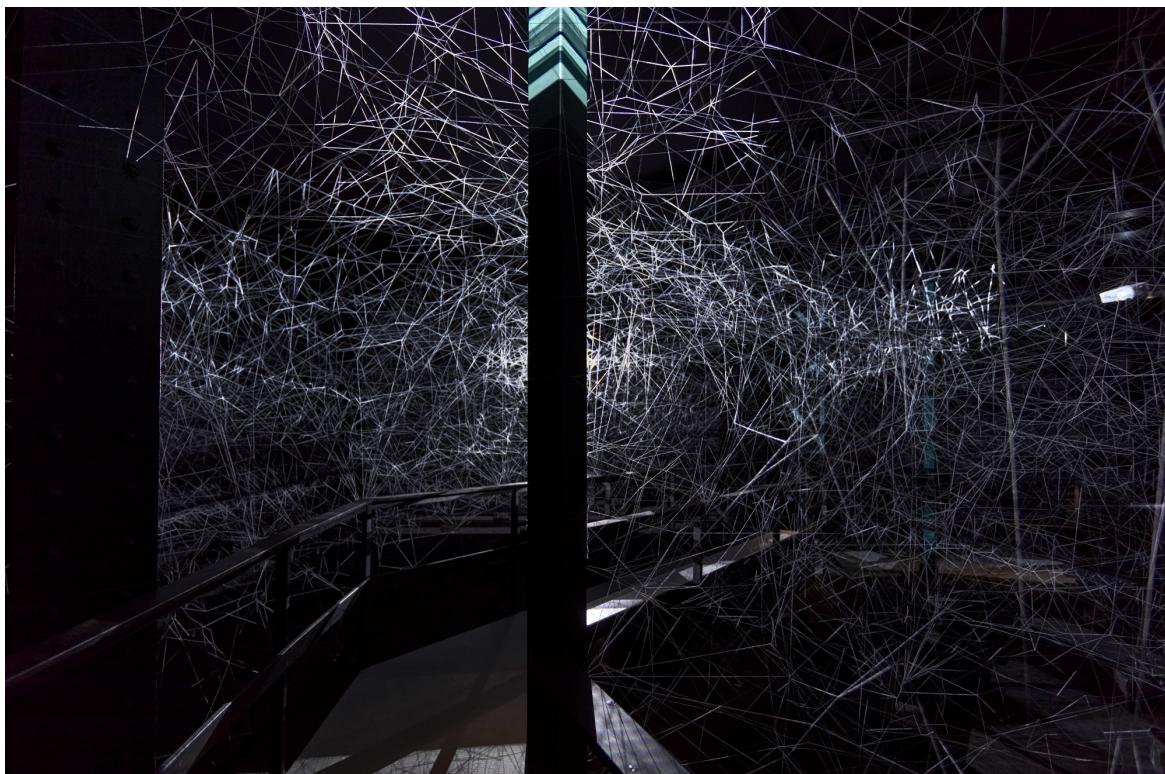
Az összesen 38 kortárs fényművet felsorakoztató tárlat a minden marhaságra is hadra fogott mesterségesintelligencia-alkalmazások egyik, eddig alig ismert oldalát is felvillantja. Az olasz fuse* alkotócsoporthoz tartozó álomadatbázisa az álmok kutatói által világszerte írásban rögzített 28 ezer álmából kiválogatott anonimizált darabokat mozgóképesítette, egészen meghökkentő vizuális eredményt produkálva. A mesterségesintelligencia-alapú képgenerátor által készített, az álmokról szóló közvélekedéshez igazodva szigorúan fekete-fehér – magyar feliratos – animációk vetítése alatt az álmodók szintén AI-generált hangján halljuk a sztorit, miközben a belső mozi mellett a falra vetítve szövegesen is olvashatjuk ugyanazt. Ennél (is) erősebb idegzetűeknek ajánlott az állandósult online létezés emberi pszichére gyakorolt hatását bemutatni kívánó, Dream Journal címen látható installáció. A végtelenítve lejátszott mozgóképes alkotás a kanadai Jon Rafman műve: egy, a dark web bugyrait is megjáró játékfüggő három évet felölelő brutális álomnaplója teli rémisztő, de leginkább nyomasztó jelenetekkel.

Jon Rafman álomnaplója a LAM Phantom Vision – Az érzékelés mélyáramlatai című kiállításán Fotó: Bíró Dávid / Light Art Museum Budapest

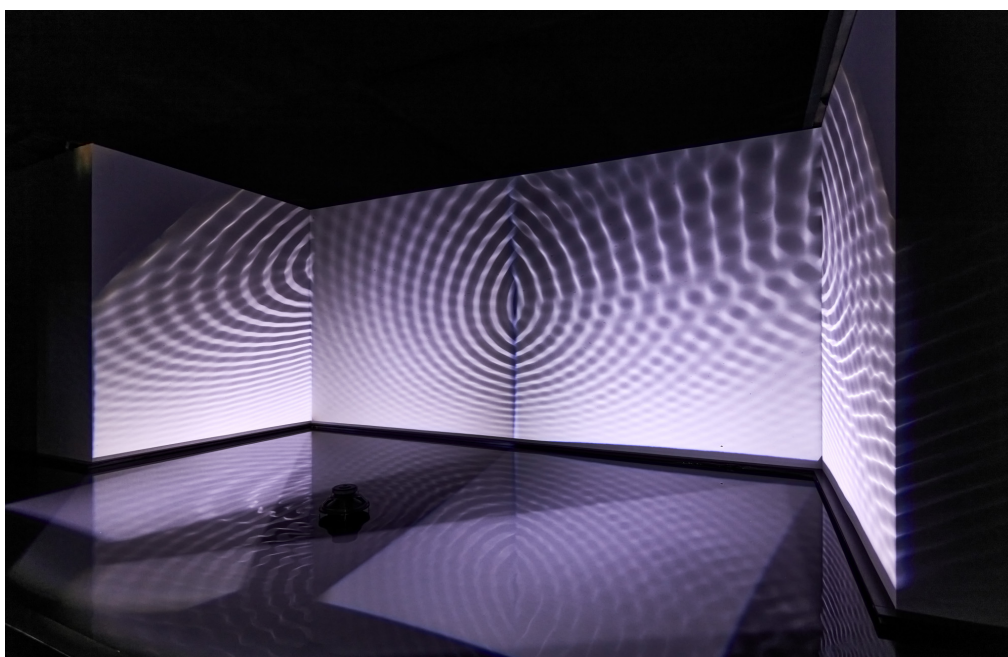
Neuronok és látható hanghullámok

A japán Yasuhiro Chida direkt a Hold utcai térben létrehozott műve az emberi agy neurális hálózatának leképezése. A közel 100 négyzetméteres teret behálózó damilvékony madzagerdőt négy egyszerű projektor világítja be százezernyi fénypászma felvillantásával, illusztrálva azt az állandóan zajló neurológiai változást, amely a nyakunkon ülő csontburokban történik pillanatról pillanatra.

Yasuhiro Chida neuronhálózata a LAM Phantom Vision – Az érzékelés mélyáramlatai című kiállításán Fotó: Bíró Dávid / Light Art Museum Budapest

Az izlandi Finnbogi Pétursson installációja még ennél is minimalistább. Az Infra-Supra című mű az emberi fülnek hallhatatlan 3 hertzes tartományban sugárzó három hangszóró által keltett hullámokat kelti életre egy vékony vízréteg és két projektor segítségével. A fül helyett a szemre bízva az érzékelés szenzoros ingerfelvételi munkáját.

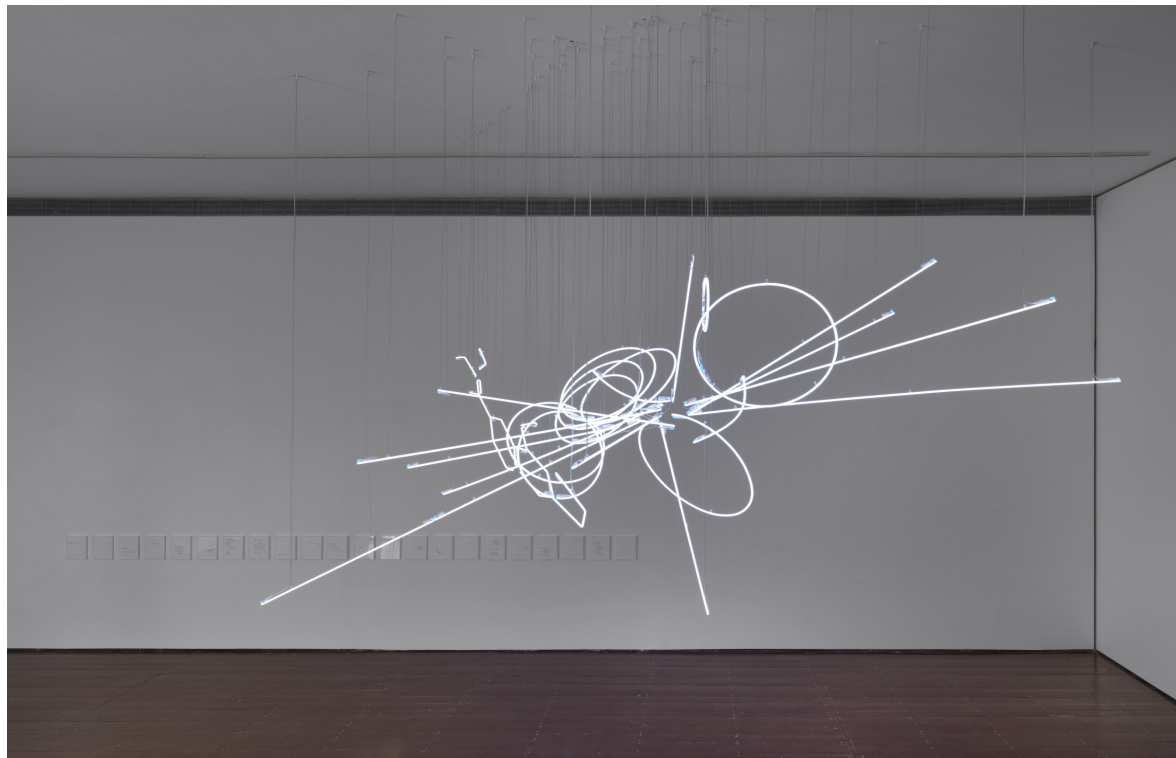
Finnbogi Petursson láthatóvá tett 3 hertzes hanghullámai a LAM Phantom Vision – Az érzékelés mélyáramlatai című kiállításán Fotó: Bíró Dávid / Light Art Museum Budapest

Neon-trip

Az Albert Hofmann svájci vegyész által az 1930-as évek végén az anyarozs nevű gabonaparazita gombából szintetizált lizergsav-dietilamid, vagyis LSD nevű molekuláról közismert, hogy mindennél színesebb és mozgalmasabb belső muzik létrehozására képes az emberi agyban. Jó esetben még a laikusok által nehezen elképzelhető isteni részecskét, a Higgs-bozont is láthatóvá teszi.

Nem véletlen, hogy a fantomlátás jelenségkörét vizsgáló tárlat az egyik legjelentősebb kortárs fényművésznek számító brit Cerith Wyn Evans egyik eklatáns művét is bemutatja. A szóban forgó, magyarul „Egy közösség, ami azon az alapvetésen alapul, hogy semmi sem számít” címen kiállított fénycső-installáció ugyanis az LSD-molekula és egy Higgs-bozon felnagyított térbeli modelljének nászát ábrázolja.

Az alábbi képen azonban nem a LAM-ban megtekinthető, ennél sokkal látványosabb enteriőrben kiállított műről készített felvétel látható. Cerith Wyn Evans ugyanis már akkora világsztár a maga műfajában, hogy csak az általa jóváhagyott sajtófotók kerülhetnek közszemlére műveiről.

Cerith Wyn Evans: A Community Predicated on the Basic Fact Nothing Really Matters, 2013 Fotó: Thyssen-Bornemisza Art Contemporary